

1. Corinne Berzon, *Israel's 2008 Organ Transplant Law: continued ethical challenges to the priority points model*, Israel J of Health Policy Research 2018 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5855996/>

The second section of the Organ Transplant Law removes disincentives for live donation. Through multiple forms of reimbursement, live altruistic or directed donors may donate a kidney, bone marrow, or a liver splice without suffering undue financial strain. While this may have contributed to increasing rates of live organ donation in Israel, live donation has also become a popular form of charity among Orthodox Jews. The organization *Matnat Chayim* ('Gift of Life') has facilitated 463 kidney donations since 2009 with nearly all donors identifying as Orthodox or ultra-Orthodox [Z]. The total number of live altruistic kidney donors in Israel from 2009 to 2016 was 1032, meaning that approximately 40% of live kidney donations in Israel since 2009 have been facilitated by *Matnat Chayim*.

Questions: Taking risks to save lives

- (1) Shira, 37, is in good physical and mental health. She learns of a need for a donated kidney for a person who is in great need of a new kidney, and she decides to get tested. The tests show that Shira is a good candidate for donation as well as a strong match, with a high likelihood that the transplant would be successful. Is Shira religiously obligated to go through with the donation?
- (2) In doing her own research to become a kidney donor, Shira learns that some studies suggest a possible future loss of a year of her life, due to End Stage Renal Disease. How would this affect the halachic calculation for her decision?
- (3) Richard, 37, is in good physical and mental health. His synagogue is holding a blood drive; he has never given blood. In doing his research, Richard learns that blood donation is considered extremely safe, and the blood is used for patients in great need of transfusion. Is Richard obligated to donate blood?

Questions: Consultation

- (4) Jason, a nephrology social worker, is on the transplant team working with Shira in preparation for the transplant. He knows that she is an observant Jew. What should Jason know, that would help him advise Shira regarding her family's input in her decision-making process?

Questions: Prioritizing recipients, and other ethical issues

- (5) Shira consults with her family, and learns that her father's brother's wife comes from a family with a history of kidney disease. Shira's father suggests that her kidney might one day be useful for her aunt, or one of her first cousins. How might this influence Shira's decision?
- (6) In the course of her research, Shira learns of two potential recipients for her kidney. Both are members of her community, and likely would be good matches. One of them needs a kidney due to congenital kidney disease; the other needs a kidney due to a wound suffered in a terrorist attack, while serving in the Israel Defense Forces. Is there any ethical preference for the wounded soldier?
- (7) In the course of her research, Shira learns that organ donation in Canada is a gift, without money changing hands beyond coverage of her medical costs. However, during the decision-making process, the prospective recipient's family offers Shira \$10,000 as an incentive. May Shira accept the money?
- (8) Ralph, 17, learns that his father is in need of a kidney donation, and he wants to donate his own kidney for this purpose. Would Jewish law permit Ralph to make this decision?

The Core Issue

2. The Kidney Foundation of Canada, <https://www.kidney.ca/risks>

Short term physical risks. These risks are related to the surgery to remove the kidney and are common to any kind of major surgery:

- Mortality (Death) - extremely rare, about three people for every 10,000 surgeries
- Major complications - may include allergic reaction to anesthesia, collapsed lung or blood clots
- Minor complications - may include pneumonia, infection, pain and discomfort

3. Talmud, Bava Kama 90b

החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי – פטור. אחרים שחבלו בו - חייבים

One may not harm himself, but if he does so he is exempt. Others who harm him are liable.

4. Rambam (12th century Egypt), Mishneh Torah, Hilchot Rotzeiach uShemirat haNefesh 11:4

וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה שני' (דברים ד' ט') השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על "לא תשים דמים".

So, too, there is a commandment to remove any stumbling block which endangers lives, and to guard from it, and to be very careful with this, as Devarim 4:9 says, "Guard yourself, and guard your life." And if one does not remove it, and one leaves dangerous stumbling blocks, he fails to fulfill a commandment, and he violates "Do not place blood."

5. Sanhedrin 73a

מנין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו? תלמוד לומר "לא תעמד על דם רעך".
How do we know that one who sees another drowning in a river or being dragged by a beast or being beset by bandits must act to save him? The Torah says: You shall not stand by the blood of your peer. (Vayikra 19:16)

6. Mishnah, Sanhedrin 4:5

לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת [מישראל?] מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת [מישראל?] מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא

7. Talmud, Bava Metzia 62a

שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב, דרש בן פטורה מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו, עד שבא רבי עקיבא ולימד "וחי אחיך עמך" - חיך קודמים לחיי חבריך.

Two were travelling and one held a jug of water. If both would drink then both would die, and if one would drink then he would reach civilization. Ben Petura taught: Better for both to drink and die rather than have one see the other die, until Rabbi Akiva taught, "It is written, 'The life of your brother is with you,' so your life precedes your friend's life."

8. Talmud, Niddah 61a

הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה לטמרינן מר אמר להו היכי נעביד אי לא אטמרינכו חזו יתייכו אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מבעי מיחש ליה מבעי זילו אתון טמרו נפשייכו.

Galileans, about whom word had spread that they had killed someone, came to Rabbi Tarfon. They said, "Hide us, master!" He said to them, "What should I do? If I don't hide you, they will see you. If I hide you – the sages have said, 'One should not accept harmful speech, but one should be concerned for it!' Go hide yourselves."

9. Talmud, Nedarim 80b

מעיינן של בני העיר, חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים. בהמתם [ובהמת אחרים בהמתם] קודמת לבהמת אחרים. כביסתן וכביסת אחרים כביסתן קודמת לכביסת אחרים. חיי אחרים וכביסתן חיי אחרים קודמין לכביסתן. רבי יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים.

If a spring is owned by a certain town, and there is a choice between their lives [in access to the spring] and the lives of others, their lives come before those of others. Their animals precede the animals of others, and if there is a choice between their laundry and that of others, their laundry comes before that of others. If there is a choice between the lives of others and their laundry, the lives of others precede their laundry.

Rabbi Yosi said: Their laundry precedes the lives of others.

10. Talmud, Ketuvot 61a-b

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא דחזיר אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעביד הכי אמר להו מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא אמרו ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחת עילויה

Ameimar, Mar Zutra and Rav Ashi were sitting at the entrance of the palace of King Izgur, and the king's butler was passing by. Rav Ashi saw Mar Zutra's face turn pale; he took some [food] with his finger and put it in his mouth. The butler said, "You have ruined the king's feast!" They asked him, "Why did you do that?" He told them, "One who does

this ruins the king's food." They said to him, "Why?" He told them, "I saw leprous pork in it." They checked and didn't find any. He put his finger on it, and said to them, "Did you check here?" They checked and found it. The sages said to him, "Why did you rely on a miracle?" He replied, "I saw *tzaraat* breaking out on Mar Zutra."

11. Talmud Yerushalmi, Terumot 8:4

רבי איסי איתציד בספסופה אמר רבי יונתן יכרך המת בסדינו אמר רבי שמעון בן לקיש עד דאנא קטיל ואנא מיתקטיל אנא איזיל ומשיזיב ליה בחיילא אזל ופייסון ויהבניה ליה

Rabbi Issi was captured in a dangerous area. Rabbi Yonatan said, "Let the corpse be wrapped in its sheet." Reish Lakish said, "I will kill or I will be killed! I will go save him by force!" He went and appeased them; they returned him.

12. Rabbi Dr. Avraham Steinberg (21st century Israel), HaRefuah kaHalachah VI 4:1 (Vol. 5 pg. 56)

יש שהוכיחו מכאן שצריך להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חברו מסכנה, אך דחו זאת מכמה סיבות: המדובר במצב שרב אשי היה בטוח בצדקתו, ולא ראה בכך נס, ולא היה כלל בגדר סכנה. (ר' עובדיה יוסף, דיני ישראל ז) רב אשי היה מקורב למלכות, ולכן לא היה בגדר סכנה. (זר זהב, איסור והיתר נט:כא) ויש מי שהוכיח מכאן שאדרבה אסור להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חברו מסכנה, שכן חז"ל הקפידו על רב אשי שסמך על נס. (קרבן נתנאל יומא 8:13:4)

Some have proved from here that one must put himself into possible danger to save another from danger, but they have rejected this for several reasons: Rav Ashi was confident in his righteousness and did not see this as miraculous, and was not in danger; Rav Ashi was close to the government, and was not in danger. And some prove the opposite, that one may not put himself in possible danger to save another from danger, for the sages were angry at Rav Ashi for relying on a miracle.

13. Rabbi Avraham Zvi Hirsch Eisenstadt (19th century Lithuania), Pitchei Teshuvah Choshen Mishpat 426:2

ועיין בספר אגודת אזור מהגאון מהר"ם זצ"ל שכתב טעם נכון מה דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו דברי הירושלמי בזה, משום דס"ל דתלמודא דידן פליג על הירושלמי בהא ע"ש

See Agudat Ezov, who gave a good reason for why the Rif, Rambam, Rosh and Tur did not cite this passage of the Jerusalem Talmud – they contend that our [Babylonian] Talmud disagrees with the Jerusalem Talmud on this.

14. Rambam (12th century Egypt), Mishneh Torah, Hilchot Rotzeiach uShemirat haNefesh 1:14

כל היכול להציל ולא הציל עובר על "לא תעמוד על דם רעך", וכן הרואה את חברו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להצילו ולא הצילו... עובר על "לא תעמוד על דם רעך".

One who can save and does not rescue violates "You shall not stand by as the blood of your peer is shed." Also, one who sees another drown at sea, or attacked by bandits or a wild beast, and who could save him personally or by hiring people to rescue him, and he does not do so... violates, "You shall not stand by as your brother's blood is shed."

15. Rabbi Yoel Sirkis (16th-17th century Poland), Bach to Choshen Mishpat 426

הרמב"ם כתב "ויכול להצילו וכו'" דמשמע דדוקא בדאין ספק שיכול להצילו אבל אינו חייב להכניס עצמו בספק סכנה להצלת חברו. לכך אמר [הטור] "והרמב"ם כתב וכו'" כנראה שחולק על מ"ש תחלה. מיהו בהגת מיימוני ישנים נמצא לשם שכתב וז"ל: "בירושלמי מסיק אפילו להכניס עצמו בספק סכנה" עכ"ל ומביאו בית יוסף:

The Rambam wrote "and who could save him", which indicates that it is only where there is no doubt that he can save him, but he need not put himself in possible danger to save another. Therefore [the Tur] said, "The Rambam wrote", apparently disagreeing with what [the Tur] had previously written. But Hagahot Maymoniyot, in an old text, is found to have written, "The Jerusalem Talmud concludes that one should even put himself in possible danger." Beit Yosef cites it.

16. Rabbi Yehoshua Falk (16th century Poland), Sefer Meirat Einayim (SMA) to Choshen Mishpat 426:2

השמיטו המחבר ומור"ם ז"ל, ובזה י"ל כיון שהפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו בפסקיהו, משו"ה השמיטוהו גם כן: The *Mechaber* and Rama omitted this, perhaps because the authorities Rif, Rambam, Rosh and Tur did not cite it in their ruling, and so they also omitted it.

17. Rabbi Yechiel Michel Epstein (19th-20th century Lithuania), Aruch haShulchan Choshen Mishpat 426:4

הפוסקים הביאו בשם ירושלמי דחייב אדם.. והראשונים השמיטו זה מפני שבש"ס שלנו מוכח שאינו חייב להכניס א"ע ומיהו הכל לפי הענין ויש לשקול הענין בפלס ולא לשמור א"ע יותר מדאי...

The authorities cited it from the Jerusalem Talmud that one must... And the early authorities omitted it because our [Babylonian] Talmud makes clear that one need not put himself into this [danger]. But all is case-specific, and one should weigh the matter carefully, and not be too protective of one's self.

18. Rabbi Menachem Recanati (13th century Italy), Piskei Halachot 470

אם אמר השלטון לישראל הנח לי לקצץ לך אבר אחד שאינך מת ממנו או אמית ישראל חבירך, יש אומרים שחייב להניח לקצץ לו האבר הואיל ואינו מת... ומה שבת שהמורה שאין אבר אחד דוחה אותה היא נדחית מפני פקוח נפש, אבר אחד שנדחה מפני השבת אינו דין שתדחה מפני פקוח נפש:

If the government tells a Jew, "Let me cut off one *eiver*, non-fatally, or I will kill your fellow Jew," some say he must let them cut off his *eiver* since he won't die... If Shabbat is so strict that loss of an *eiver* doesn't override it, and Shabbat is overridden to save a life, then one *eiver* which is overridden by Shabbat certainly shouldn't override saving a life.

19. Rabbi David ben Solomon ibn Avi Zimra (16th century Spain), Responsa 3:627

זו מדת חסידות אבל... ותו דכתיב דרכיה דרכי נועם וצריך שמשפטי תורתנו יהיו מסכימים אל השכל והסברא, ואיך יעלה על דעתנו שיניח אדם לסמא את עינו או להתוך את ידו או רגלו כדי שלא ימית את חבירו? הלכך איני רואה טעם לדין זה אלא מדת חסידות... ואם יש ספק סכנת נפשות הרי זה חסיד שוטה דספיקא דידיה עדיף מוודאי דחבריה.

This is a pious trait, but... And further: It is written, "Her ways are ways of pleasantness", and the laws of our Torah must fit intellect and logic. How could we think that one would let someone blind his eye, or cut off his hand or foot, so that he wouldn't kill another? Therefore, I see no reason for this law, other than a pious trait... And if it may be fatal, this is a pious fool, for his doubt overrides the other's certainty.

Our First Three Questions

20. Rabbi Ovadia Yosef (20th century Israel), Yabia Omer Choshen Mishpat 9:12

והלום ראיתי לידידי הגרא"י ולדינברג שליט"א בשו"ת ציץ אליעזר חלק ט' (סימן מה) שהאריך הרחיב ג"כ בנ"ד, והעלה שאין לבריא לתרום כליה אחת מכליותיו להצלת חולה מסוכן שלקה בכליותיו, ע"פ מה שאמרו לו רופאים שהוצאת כליה או אחד משאר איברים פנימיים מאדם בריא בסתמא כרוך הדבר בספק סכנה, ולכן אין לתרום אבר מאיבריו, ואין לרופא לבצע פעולה כזאת, אלא אם כן סגל חבורת רופאים מומחים יחליט אחרי עיון מדוקדק שהדבר אינו כרוך בספק סכנת נפש לתורם, וכולי האי ואולי. ע"כ. (ויש מקום לפלפל בדברי הציץ אליעזר שם, כאשר עיני המעיין תחזינה מישרים. ואכמ"ל יותר). אבל לפי מה שנמסר לנו מפי רופאים מומחים ויראי שמים שבדרך כלל אין סיכון בהוצאת כליה אחת מאדם בריא, רק לאחוז קטן מאד, ומכיון שע"פ הרדב"ו וסיעתו ג"כ בכה"ג יש מקום למצות "לא תעמוד על דם רעך", נראה שהעיקר שיש להתיר לאדם בריא לתרום כליה אחת מכליותיו להצלת חייו של אדם מישראל הנתון בסכנת נפש במחלת הכליות, ומצוה נמי איכא. וראויה מצות הצלת נפשות להגן על התורם אלף המגן. ומכל מקום בודאי שיש לעשות זאת רק ע"י רופאים מומחים, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. והשי"ת יאיר עינינו בתורתו, ויצילנו משגיאות, ומתורתו יראנו נפלאות, אמן.

21. Rabbi Asher Weiss (21st century Israel), Minchat Asher 3:123

בנוגע לתרומת כליה, לולי דמסתפינא מחבראי היה לבי נוטה שהיום חיוב גמור הוא, דכל המחקרים מוכיחים שהסכנה לתורם קטנה מאוד וכמעט זניחה, והסיכוי להציל גדולה מאוד.

Regarding kidney donation, if I did not fear my peers, my heart would be inclined to say that today it is entirely obligatory, for all studies show that the danger to the donor is very low, almost non-existent, and the possibility of saving [a life] is very great.

22. Rabbi Dr. Avraham Steinberg (21st century Israel), HaRefuah kaHalachah X 2:2:2:4 (Vol. 6 pg. 484)

רשאי אדם חי לתרום כליה אחת מגופו לחולה הסובל מאי-ספיקת כליות סופית, והיא מידת חסידות ומצוה של הצלת נפשות, אך אינו מחויב לעשות כן.

A live person may donate a kidney from his body to a patient who suffers from end-stage renal insufficiency. This is a pious trait and the mitzvah of saving a life. But one is not obligated to do this.

23. The Kidney Foundation of Canada, <https://www.kidney.ca/risks>

Longer-term physical risks. These are minor risks which should not cause any long-term health problems, and may include:

- Slight increased risk of high blood pressure
- Slight increased incidence of kidney failure

- Possibility of injuring the remaining kidney - the kidney that remains grows larger to do the work formerly done by two kidneys; it becomes heavier, thus making it more vulnerable to injury. After donation, contact sports should be avoided.
- Slight risk of developing a disease of the remaining kidney

24. I. Berber, *Medical risk analysis of renal transplant donors*, Transplant Proceedings (2008)

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18261562>

CONCLUSION: Donor nephrectomy was performed with low surgical morbidity and comparable results of clinical and laboratory data to the age-matched general population.

25. Krista Lentine, *Risk of Living Kidney Donation*, <https://www.uptodate.com/contents/risk-of-living-kidney-donation>

However, donor nephrectomy exposes the donor to risks associated with surgery. In addition, some studies have suggested that living kidney donation may confer small but measurable increases in the risks of hypertension, preeclampsia, gout, and end-stage renal disease (ESRD).

26. *Lifetime risks of kidney donation: a medical decision analysis*, <https://bmjopen.bmj.com/content/7/8/e016490>

Live kidney donation may reduce life expectancy by 0.5–1 year in most donors. The development of ESRD in donors may not be the only measure of risk as most of the predicted loss of life predates ESRD. The study identifies the potential importance of following donors and treating risk factors aggressively to prevent ESRD and to improve donor survival.

27. Rabbi Yitzchak Zilberstein (21st century Israel), Assia 8:209

אמר הגאון ר' יצחק זאב סולוביצ'יק, הרב מבריסק, לרופא, פקוח נפש אין פירושו שכעת יסתכן וימות, אלא אף אם הצום ישפיע עליו כעבור שנים כאשר יתקף שוב במחלה, ועקב צום זה ימות לפני זמנו, גם זה בכלל פקוח נפש הוא וחייב כעת לאכול.

Rabbi Yitzchak Zev Soloveitchik, the Brisker Rav, told a doctor that 'saving a life' is not specifically the case of someone who is now dangerously ill and will die. Even where the fast will affect him years later when the disease will recur, and so fasting [now] will cause him to die early, this is 'saving a life' and he is required to eat.

28. R' Dr. Avraham Sofer Abraham (21st century Israel), Nishmat Avraham Orach Chaim 328:Introduction **עמ' שצה**

בשבתות וימים טובים יפעיל את המכשיר ע"י שעון שבת שמכוון להפעיל את המכשיר לפני שהחולה הולך לישון ולהפסיק בבוקר אחרי שהוא קם. במידה שיש צורך בכך ידליק את המכשיר בשינוי, כגון עם גב האצבע. בקימה ישאיר את המכשיר דלוק עד מוצאי שבת.

On Shabbat or Yom Tov, he should activate the machine via Shabbat clock, set to activate the machine before the patient goes to sleep, and to halt it in the morning after he rises. If there is a need, he should turn on the machine in an unusual way, such as with the back of his finger, and when he rises he should leave the machine on until after Shabbat.

29. Rabbi Dr. Avraham Steinberg (21st century Israel), HaRefuah kaHalachah VI 1:7:1 (Vol. 5 pg. 27)

כאשר מצב או תהליך מסויים מתחיל כעת אף שאין בו סכנה, אם יתברר שהוא מביא סכנה בעתיד יש בזה גם כן דין פיקוח נפש. When a situation or path begins now without danger, if it becomes clear that it will lead to danger in the future then this also involves saving a life [now].

30. Rabbi Moshe Heinemann (21st c. USA), <http://www.star-k.org/kashrus/kk-InsightsFromTheInstitute-Winter10.htm>

Although untreated sleep apnea can lead to life-threatening illnesses, it is not obvious that the use of a CPAP machine on *Shabbos* would be permitted. This is due to the fact that any one particular night of sleep apnea may not be life-threatening, depending upon the patient's condition. It may be that only the cumulative effect of many nights of sleep apnea may lead to life-threatening conditions. Therefore, for some patients, forgoing the use of a CPAP machine on any one *Shabbos* will not be life-threatening, but forgoing the use of a CPAP machine on every *Shabbos* of the year will statistically increase the risk of life-threatening ailments. Is one allowed to perform a *melacha* on *Shabbos* for a condition which is cumulatively life-threatening?

Rav Heinemann *shlit"א* contends that a condition which is cumulatively life-threatening is certainly no less severe than a condition of incapacitating illness. Therefore, a person with sleep apnea can certainly do anything on *Shabbos* which would be allowed for a *choleh kol gufoh*.

31. Talmud, Bava Metzia 112a

"ואליו הוא נשא את נפשו" - מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה - לא על שכרו?
"For this he puts his life on the line (Devarim 24:15)" – Why did this person climb the ramp, become suspended from the tree, and give his life over to death? Was it not for his wages?

32. Rabbi Moshe Feinstein (1981), Igrot Moshe Choshen Mishpat 2:76

על כל הדברים האלו שפרט אותם לא שייך לאוסרן ממש מאחר דהרוב מהן עניני הנאה הן ולרובא דרובא דאינשי לא מזיק להו כלום ואיכא הרבה מהן שא"א להזהר בהו להרבה אינשי שטרידי בפרנסתן... שלכן לא שייך לאסור אלא רק לעורר להעלמא במה שידעו איזה דבר הוא טוב ואיזה דבר הוא רע וליעץ להם...

Regarding all of these practices which [Rambam] specified, it is not relevant to actually prohibit them, since most of them are pleasures which do not harm the great majority of people, and many of these practices are unavoidable for people who are busy with their work... So it is not relevant to prohibit them, but only to alert people so that they will know what is good and what is bad, and to counsel them...

33. Rabbi Yaakov Ettlinger (19th century Germany), Binyan Tzion 137

אף על גב דכלל בדיניו דאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ואין הולכין בפ"נ אחר הרוב זה דוקא ביש ודאי סכנת נפש לפנינו כגון בנפל עליו הגל דאז חוששין אפילו למיעוטא דמיעוטא אבל בשעתה אין כאן פקוח נפש רק שיש לחוש לסכנה הבאה בזה אזלינן בתר רובא כמו לענין איסורא דאל"כ איך מותר לירד לים ולצאת למדבר שהם מהדברים שצריכין להודות על שנצולו

Even though we have a principle that nothing stands before guarding a life, and we do not follow the majority in matters of guarding a life, that is only where there is a definite threat to life before us. For example, this is where someone is beneath a ruin, and we are concerned for even a tiny minority [possibility that he yet lives]. But where there is no need to guard a life right now, but only to be concerned for a future danger, we follow the majority as we do regarding prohibitions. Otherwise, how could one enter the sea, or go into the wilderness, activities for which we thank Gd when we are saved!

34. Rabbi Dr. Avraham Steinberg (21st century Israel), HaRefuah kaHalachah VI 1:7:2 (Vol. 5 pg. 28)

אם הסכנה אינה קיימת כרגע כלל, אף שהיא יכולה להתפתח אחר כך ממצב העניינים, אין זה בגדר פיקוח נפש, ולא התירו בו איסורי תורה, רק שבות דרבנן.

If there is no current threat, even though it could develop later from the circumstances, this is not included in "saving a life", and they did not permit biblical prohibitions, only rabbinic *shevut*.

35. Rabbi Shemuel Wosner (20th-21st century Israel), Shevet haLevi 5:219

והשתא בנדון לפנינו אם לקחת רק מנת דם בשיעור לא גדול שהוא בערך כמו הקזת דם, ודבר זה נוהגים היו בימים קדמונים אפילו לבריאים מכלל דלא נקרא מכניס עצמו לספק סכנה עיין שבת קכ"ט ע"א וע"ב, ואף על פי שעכשיו לא נוהגים רוב העולם בזה מכ"מ הנסיון עד לעצמו שאין זה בגדר ספק סכנה, ובכה"ג בודאי מחויב ליתן, ואמנם מסופק אני למאד במש"כ כב' שמוציאין כל דמו במשך כמה שעות להוציא הכדורים הנצרכים, ואח"כ מחזירין דמו לגופו, בזה צל"ע אם אין זה בגדר ספק סכנה

36. Rabbi Moshe Feinstein (20th century USA), Igrot Moshe Choshen Mishpat 1:103 (1962)

ועתה נשתנה עוד יותר שאין מניחין להקיז כלל, מ"מ ודאי גם עתה איכא גם רפואה בזה דלא יהיה שינוי גדול כ"כ, וגם היום מוציאין הרופאים כמעט בלא צער, ולכן אפשר אין לאסור בחבלה זו דהקזת דם. והרוצה להקל אין למחות בו כיון שהיא סברא גדולה.

Now it has changed further, that they do not let blood at all. Still, certainly, there is healing in this; it would not change so dramatically. Also, today doctors only take a little, painlessly. Therefore, perhaps one should not prohibit this wound of letting blood. One should protest if someone wishes to be lenient, as this is strong logic.

Question 4: Consultation

37. Rabbi Moshe Feinstein (20th century USA), Igrot Moshe Choshen Mishpat 2:74:2, 5

ב: ברובא דרובא הא יש להחולה קרובים ואף אב ואם ואחים וכדומה העוסקים ברפואת החולה שעליהם יותר מוטל גם בדינא ה: ובאם החולה הוא תינוק או אף גדול שאינו יודע להחליט רשאי אביו ואמו וכל המשפחה להחליט, והרשות שיש להם משום דרוב חולים סומכין על דעת האב והאם ואף על המשפחה כאחים ואחיות ובניהם שרוצים מה שיותר טוב להחולה ולבני ביתו, וכשליכא קרובים ודאי יש לסמוך על דעת הב"ד שבעיר.

2: In most cases the patient has relatives, even father and mother and brothers and the like, who are involved in his treatment, for it is legally their responsibility to a greater extent.

5: If the patient is a baby, or an adult who cannot decide, his parents and the whole family may decide. This permission stems from the fact that most patients depend upon their parents' opinion and even upon the family, like brothers and sisters and children, who want what is best for the patient and his family. When there are no relatives, it is certainly better to depend upon the view of the local court.

38. Rabbi Yitzchak Zylbershtein (21st century Israel), *Shiurei Torah l'Rofim* II #143, summary

אדם כאשר אשת התורם מתנגדת לתרומתו, מידת חסידות היא לתרום. ואם יגרם הדבר לגירושין, יתכן שאינו חייב ממידת חסידות לאבד גם כליה וגם אשה. גם כשהורי התורם מתנגדים לתרומה, מדת חסידות היא לתרום.

Questions 5-6: Prioritizing recipients

39. Rabbi Yaakov Ariel, *Terumat Kelayah*, Techumin 39 (2019)

אם יש חולה נוכרי שרקמותיו מתאימות לאלו של התורם, ואין כרגע ישראל הנזקק לכלייתו, יש לתרום לנוכרי, ולא להמתין עד שיהיה ישראל מתאים.

40. Tosafot (12th -13th century Western Europe), Comment to Gittin 58a כל

כל ממון שפוסקין עליו - כי איכא סכנת נפשות פודין שבויין יותר על כדי דמיהן כדאמרין בפרק השולח (לעיל דף מז.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה.

When there is a threat to life one may redeem captives for more than their value, as we learn in Gittin 47a regarding a person who sells himself and his children to idolaters, "There is certainly true here, where there is murder." Alternatively, it was because he was superlative in his wisdom.

41. Rabbi Dr. Avraham Steinberg (21st century Israel), *HaRefuah kaHalachah* X 2:2:2 [4] (Vol. 6 pg. 484)

ואם מדובר בתרומת כליה עבור זר (שאינו קרוב משפחה) יש לוודא שאין במשפחת התורם חולי כליות או נשאי מחלות כליה גנטיות.

42. Rabbi Chaim David haLevi (20th century Israel), *Aseh Lecha Rav* 7:53

נגד עיני הממשלה שהחליטה עמדה נקודה חשובה נוספת, והיא מורל של חיילי צה"ל. כאשר חייל יודע שאם יפול בשבי, מדינת ישראל כולה ניצבת מאחוריו לשחררו, ימסור נפשו בשעת קרב ללא פחד ומורא.

Before the eyes of the determining authority was an additional, important point: the morale of the soldiers of the IDF. When a soldier knows that should he fall captive, the entire State of Israel would stand behind him to free him, he will risk his life in battle without fear.

43. Dr. Steve Jackson, *Life-saving considerations when treating the wounded under fire: Halachic concerns of a battlefield medic*, Assia 16 (1999)

An additional consideration obligating a doctor to endanger himself ties in to the issue of morale. This is intangible, but it has a strong intangible effect on the outcome of the battle. It is part of the delicate, complex fabric that can prevent or hasten victory for the fighting forces. The knowledge of every soldier that if he were to be wounded on the battlefield, the army would do everything to aid him, adds to his confidence and spirit...

A Closing Thought

44. Rabbi Jonathan Sacks, *To Heal a Fractured World* (from Rabbi Moses Feuerstein)

"I was young and now am old, and I have never seen the righteous forsaken or his children begging for bread." (Psalm 37:25)... There is, however, a magnificent interpretation attributed to the late Rabbi Joseph Soloveitchik of blessed memory. He argued that the verb in the verse, *raiti*, "seen", should be understood as having the same meaning as it has in Esther 8:6... She says: "How can I see [*raiti*] disaster fall on my people? How can I see [*raiti*] the destruction of my kindred?" Here the verb means not simply to see but rather: to watch, to be a passive witness, to be a bystander. In this sense, said Rabbi Soloveitchik, the verse in Psalms should be read as: "When a righteous person was being forsaken or his children begging for bread, I never merely stood and watched." Understood thus, it has a similar meaning to the command (Lev. 19:16), "Do not stand still when your neighbour's life is in danger". As the Holocaust historian Yehudah Bauer put it: Thou shalt not be a bystander.